

KHAI THÁC NGHỆ THUẬT XÒE THÁI TRONG GIÁO DỤC VĂN HÓA THÁI CHO HỌC SINH Ở TRƯỜNG TIỂU HỌC KIM ĐỒNG, XÃ QUỲNH NHAI, TỈNH SƠN LA

ĐIỀU THỊ TÚ UYÊN
BÙI THANH XUÂN
TÔNG NGỌC DIỆP
Trường Đại học Tây Bắc

Nhận bài ngày 05/5/2026. Sửa chữa xong 10/6/2026. Duyệt đăng 25/6/2026.

Abstract

This article clarifies the significance and importance of utilizing Thai Xòe dance in Thai cultural education for students at a mountainous primary school. It analyzes the representative and distinctive cultural values of the Thai community embodied in Xòe dance, considering this art form as a source of cultural learning materials and a means of local cultural education for students. On that basis, the article initially proposes several ways to integrate Thai Xòe dance into Thai cultural education for primary school students.

Keywords: Cultural education, educational use, primary school students, Thai culture, Xòe dance.

1. Đặt vấn đề

Xòe Thái không chỉ là di sản biểu diễn mà là “Văn bản văn hóa sống” chứa đựng tri thức cộng đồng, biểu tượng văn hóa, chuẩn mực giao tiếp, tinh thần cố kết cộng đồng, quan niệm thẩm mỹ của người Thái ở Việt Nam (Cầm Trọng, 1978). Việc khai thác nghệ thuật múa Xòe như một phương tiện để giáo dục học sinh (HS) hiểu biết và có ý thức ứng xử phù hợp với văn hóa Thái, từ đó góp phần giữ gìn, bảo tồn văn hóa trong môi trường học đường là một yêu cầu cấp thiết, nhiệm vụ đặc biệt quan trọng trong bối cảnh đổi mới giáo dục, bảo tồn bản sắc và phát triển năng lực công dân văn hóa. Tuy nhiên, trong thực tế, việc đưa di sản văn hóa vào nhà trường còn hạn chế, nhất là đối với nghệ thuật Xòe Thái (Bùi Chí Thanh, chủ biên, 2007). Hiện nay, nghệ thuật Xòe Thái được đưa vào nhà trường mới chỉ chủ yếu dừng ở hoạt động biểu diễn văn nghệ, chưa được khai thác về chiều sâu văn hóa ẩn chứa trong di sản. Mặt khác, Xòe Thái là nghệ thuật múa dân gian đã được UNESCO công nhận là di sản văn hóa phi vật thể đại diện nhân loại, là loại hình nghệ thuật tiêu biểu kết tinh tri thức, biểu tượng, chuẩn mực ứng xử, đời sống tinh thần và quan niệm thẩm mỹ của cộng đồng người Thái nhưng HS tiểu học, gồm cả HS người Thái có thể biết xem múa Xòe, biết múa Xòe nhưng chưa chắc đã hiểu rõ Xòe “nói gì” về văn hóa Thái. Vì thế, HS cũng có thể chưa hình thành được thái độ trân trọng, ý thức bảo tồn, hành vi ứng xử phù hợp với văn hóa cộng đồng. Vấn đề đặt ra là: cho dù xác định được nghệ thuật Xòe Thái là một phương tiện đặc biệt quan trọng để giáo dục văn hóa Thái cho HS nhưng làm thế nào để chuyển hóa nghệ thuật Xòe Thái từ một nội dung biểu diễn văn nghệ trong trường học thành một phương tiện giáo dục văn hóa cho HS? Cần khai thác cụ thể những yếu tố nào của Xòe Thái và tổ chức thành hoạt động trải nghiệm ra sao để đạt được mục tiêu giáo dục văn hóa địa phương cho HS? Bài báo tập trung nghiên cứu nhằm chỉ ra các vấn đề cốt lõi: Ý nghĩa và tầm quan trọng của việc khai thác nghệ thuật múa Xòe Thái trong giáo dục văn hóa Thái cho HS ở một trường tiểu học miền núi (nơi phát triển mạnh nghệ thuật múa Xòe); những giá trị văn hóa tiêu biểu, đặc sắc của cộng đồng người Thái được thể hiện qua nghệ thuật múa Xòe như một nguồn học liệu văn hóa, phương tiện giáo dục địa phương cho HS;

Email: tuyen@utb.edu.vn

phương pháp khai thác Xòe Thái để HS tiếp cận với tri thức văn hóa, hiểu và biết cách ứng xử với các giá trị văn hóa cộng đồng bản địa được gửi gắm trong nghệ thuật Xòe Thái.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nhận diện ý nghĩa và tầm quan trọng của nghệ thuật Xòe Thái trong giáo dục văn hóa Thái cho học sinh tiểu học

Xòe (còn gọi là múa Xòe, Xe, Xé) là nghệ thuật múa dân gian của cộng đồng người Thái, cư trú ở vùng Tây Bắc Việt Nam. Xòe có nghĩa là múa với các động tác tượng trưng cho các hoạt động của con người trong nghi lễ, sinh hoạt văn hóa, cuộc sống, lao động. Những người thực hành Xòe Thái là thành viên của cộng đồng người Thái, không phân biệt giới tính, lứa tuổi, nghề nghiệp, vị thế xã hội. Những người thực hành Xòe khôi phục các điệu Xòe cổ, thực hành thường xuyên và sáng tạo thêm những điệu Xòe mới trên cơ sở những động tác Xòe cơ bản, trao truyền trực tiếp cho các thành viên khác của cộng đồng và cho thế hệ trẻ. Đây là hình thức sinh hoạt không thể thiếu trong đời sống văn hóa, tinh thần, kết tinh, hàm chứa trong nó những giá trị văn hóa đặc sắc của cộng đồng người Thái. Nghệ thuật Xòe Thái tượng trưng cho cái đẹp, chứa đựng những giá trị nghệ thuật vũ đạo, âm nhạc, ca hát, trang phục, ẩm thực và quan trọng hơn là sự ứng xử văn hóa của cộng đồng người Thái (UNESCO, 2020). Những giá trị văn hóa đặc sắc đó là chất liệu để giáo dục văn hóa Thái cho HS trong nhà trường.

Giáo dục văn hóa cho HS là quá trình tổ chức các hoạt động dạy học, trải nghiệm bằng các chất liệu, phương tiện thuộc lĩnh vực văn hóa, nghệ thuật giúp HS lĩnh hội các giá trị văn hóa cốt lõi của dân tộc, địa phương và cộng đồng; hình thành nhận thức đúng, thái độ trân trọng, hành vi ứng xử phù hợp với khả năng tham gia bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa trong đời sống. Trong thực hiện nhiệm vụ giáo dục văn hóa Thái cho HS tiểu học ở Sơn La, Xòe Thái như một không gian văn hóa, một chất liệu giáo dục văn hóa quan trọng và độc đáo. Xòe Thái không tồn tại độc lập như một động tác múa mà được khởi sinh từ trong lao động sản xuất: “Cuộc sống lao động trong hái lượm, săn bắt, trồng trọt, chăn nuôi... là cội nguồn cảm hứng cho người Thái Việt Nam sáng tạo những điệu Xòe đầu tiên, đặt nền móng cho nghệ thuật múa Thái giàu bản sắc, rực rỡ hiện nay” (Phạm Trọng Lợi, 2021). Từ cuộc sống lao động, Xòe trở thành nhu cầu giao lưu kết nối cộng đồng, gắn với con người, với bản mường, với gia đình, dòng họ. Người Thái Xòe khi tham gia lễ hội, khi cưới hỏi, khi mừng nhà mới, mừng được mùa, giao lưu cộng đồng. Ở nhiều vùng, Xòe Thái còn được sử dụng trong các nghi lễ thiêng liêng như Lễ Kín pang then của người Thái ở Quỳnh Nhai, Lễ hội Cầu mưa, Lễ hội Hết Chá của người Thái ở Mộc Châu... Đó là một phản ứng xử không thể thiếu của cộng đồng người Thái với nhau, với cộng đồng khác, đặc biệt với thần linh để thể hiện tín ngưỡng và khát vọng mưa thuận, gió hòa, con người và muôn loài no ấm, sinh sôi, nảy nở. Hiểu về điều này, HS mới hiểu được cội nguồn của ông cha, hiểu được giá trị tinh thần dân tộc mà các thế hệ người Thái đã xây đắp và gửi gắm vào trong nghệ thuật dân gian độc đáo của cộng đồng mình. Khi trống chiêng nổi lên, mọi người cùng bước vào vòng Xòe rộn rã, mê say, chấn choáng, Xòe trở thành biểu tượng không gian diễn xướng của bản mường. Sự hài hòa giữa con người - âm nhạc - trang phục - không khí lễ hội tạo nên vẻ đẹp của niềm vui sống, sự thanh lịch, nền nã. Đặc biệt, khi múa Xòe, sự mạnh mẽ mà uyển chuyển của các động tác Xòe là quan niệm của người Thái về một lối sống khỏe khoắn mà linh hoạt vượt lên gian khó để sinh tồn; sự mô phỏng các động tác từ trong lao động trồng cấy thể hiện ý thức về giá trị của lao động tạo nên sự sống; sự kết hợp giữa các động tác Xòe với nhịp của trống chiêng, của âm nhạc rộn ràng, vui tươi là ước muốn về một đời sống giao hòa, cộng cảm và ngập tràn hạnh phúc. Trong thực tiễn, việc được tham gia thực hành các động tác múa Xòe và tham gia vòng Xòe sẽ mang đến cho HS tri thức văn hóa và định hướng cho các em một lòng tự tôn, tự hào về cộng đồng.

Giá trị nổi bật nhất của Xòe Thái là tinh thần cố kết cộng đồng. Xòe không phô diễn động tác cá nhân mà là điệu múa của tập thể, làm thành loại Xòe nổi tiếng là Xòe vòng. Người xòe, không phân biệt giới tính, tuổi tác, địa vị xã hội, nắm tay nhau thành vòng tròn, cùng bước nhịp nhàng theo nhịp trống chiêng hoặc điệu nhạc trong không khí thân thiện, vui vẻ, hòa đồng. Chính vì đặc trưng này mà vòng Xòe trở thành biểu tượng cho sự sum họp, đoàn kết, đồng lòng của bản mường. Khi xuất hiện trong những dịp

lễ hội, đón khách, vòng Xòe được mở rộng một cách tự nhiên và thân thiện, cởi mở. Điều Xòe *Mời khách* là một thứ ngôn ngữ giao tiếp văn hóa đặc biệt, được coi là biểu tượng đẹp đẽ nhất cho tinh thần hiếu khách của người Thái. Vòng Xòe càng rộng thì niềm vui, tình yêu thương càng được lan tỏa một cách đầy đủ, vẹn tròn. Đây là một giá trị quan trọng để giáo dục HS biết đoàn kết, gắn bó, sẻ chia với bạn bè; biết tham gia các hoạt động của tập thể và tôn trọng nhịp điệu chung. Vòng Xòe cũng dạy cho các em hình thành cảm nhận ban đầu về văn hóa cộng đồng - một trong những nền tảng quan trọng để các em nuôi dưỡng cảm xúc cộng đồng, phát triển nhân cách trong môi trường học đường và cuộc sống.

Với những giá trị văn hóa nổi bật, Xòe Thái cần được nhận diện như một phương tiện giáo dục đặc biệt. Đây không phải là nghệ thuật biểu diễn đơn thuần mà là một hệ giá trị được kết tinh trong di sản. Nếu chỉ dạy HS múa Xòe thì mới chạm vào “phần xác” của di sản. Muốn giáo dục văn hóa cần đưa HS đi vào “phần hồn” của Xòe.

2.2. Thực trạng khai thác nghệ thuật Xòe Thái trong giáo dục văn hóa Thái cho học sinh Trường Tiểu học Kim Đồng

Trường Tiểu học Kim Đồng nằm ở trung tâm Xã Quỳnh Nhai, tỉnh Sơn La. Trường có 642 HS, phân bố trên 21 lớp (theo số liệu năm học 2025-2026, tính đến 30/5/2026). Quá trình khảo sát thực tiễn tại Trường ghi nhận một số thông tin: - Trong giai đoạn 2020-2025, Trường tổ chức cho HS tham gia múa Xòe 02 lần (trong Chương trình Hội diễn văn nghệ cấp Trường năm học 2023-2024; trong Chương trình Kỷ niệm 70 năm thành lập Đảng bộ huyện Quỳnh Nhai năm 2025); - Trên số liệu khảo sát về nội dung: có tổ chức giáo dục văn hóa Thái (nguồn gốc múa Xòe, các giá trị văn hóa của cộng đồng người Thái ở địa phương được biểu hiện trong nghệ thuật múa Xòe) trong khi tổ chức dạy HS múa Xòe không? Có 40/40 giáo viên được hỏi (chiếm 100%) trả lời: không; - Trên số liệu khảo sát về nội dung: có hiểu biết gì về nguồn gốc múa Xòe, những điệu xòe cổ, những nét văn hóa của người Thái liên quan đến múa Xòe (trang phục, âm nhạc, nhạc cụ, đạo cụ, quan niệm, tính cộng đồng, chứng nhận ghi danh di sản văn hóa phi vật thể đại diện nhân loại của UNESCO...)? Có 88/160 HS đại diện cho 4 khối (lớp 2, 3, 4, 5) được hỏi (chiếm 55,0%) trả lời không có hiểu biết; 60/160 HS (chiếm 37,5%) trả lời: chưa được cung cấp các thông tin về Xòe; 12/160 (chiếm 7,5%).

Thực trạng trên biểu hiện hai vấn đề: - Việc chưa quan tâm đến nhiệm vụ khai thác nghệ thuật Xòe Thái để giáo dục văn hóa Thái cho HS là một khoảng trống. Nguyên nhân: chương trình dạy học và giáo dục ở tiểu học không có quỹ thời gian độc lập dành cho hoạt động này mà chỉ tích hợp rất ít với hoạt động ngoại khóa, trải nghiệm; - Đây là khoảng trống đáng tiếc trong khi nhà trường có nhiều điều kiện thuận lợi để tổ chức khai thác nghệ thuật Xòe Thái phục vụ giáo dục văn hóa địa phương cho HS. Vì Sơn La là vùng đất đậm bản sắc văn hóa Thái, là một trong những “cái nôi” của nghệ thuật Xòe. Ở đây, múa Xòe không chỉ là nghệ thuật biểu diễn mà còn là văn bản văn hóa sống hàm chứa, kết tinh những giá trị văn hóa của cộng đồng bản địa hết sức đặc sắc cần được tri nhận, gìn giữ, bảo tồn. Trong khi đó, yêu cầu giáo dục văn hóa cho trẻ em là một trong những xu thế của giáo dục hiện đại nhằm phát triển phẩm chất, năng lực cho các em.

Việc giáo dục văn hóa Thái thông qua khai thác nghệ thuật Xòe cũng có những thuận lợi rõ ràng. Thứ nhất, trong chương trình giáo dục tiểu học hiện nay có nội dung giáo dục địa phương - Chủ đề 4, Lớp 3, *Nghệ thuật múa truyền thống của các dân tộc tỉnh Sơn La*. Thứ hai, HS của Trường sinh sống ở một trong những vùng văn hóa đa dạng, sống động. Đặc biệt là nơi tập trung quần cư của người Thái Trắng - cộng đồng người Thái có tính bản sắc rõ nét. Việc khai thác Xòe Thái có ý nghĩa gắn HS với môi trường văn hóa sống quanh mình, kết nối nhà trường - gia đình - nghệ nhân - cộng đồng. Thứ ba, Xòe vừa có tính biểu tượng vừa có tính thực hành. Đặc điểm này phù hợp HS nhỏ tuổi, đối tượng tiếp nhận qua trực quan, vận động, âm nhạc, trò chơi, nhập vai; dễ ghi nhớ qua hình ảnh, nhịp điệu, động tác, tình huống thực hành hơn là qua thuyết giảng khô khan; hứng thú với những hoạt động mang tính cộng đồng, lễ hội, sáng tạo.

2.3. Đề xuất hướng khai thác nghệ thuật Xòe Thái trong giáo dục văn hóa Thái cho học sinh tiểu học

Trên cơ sở phân tích thực trạng và đánh giá yêu cầu cấp thiết của việc khai thác nghệ thuật Xòe Thái như một phương tiện để giáo dục văn hóa Thái cho HS có thể nhận thấy, nhiệm vụ quan trọng không chỉ là tổ chức cho HS tập múa Xòe mà là giúp HS tham gia vào các hoạt động tham gia - quan sát - giải mã - thực hành ứng xử với văn hóa. Kết quả giáo dục cũng không chỉ đơn thuần dừng lại ở việc “biết

múa” mà phải hướng tới biết, hiểu, yêu, tôn trọng, giữ gìn và ứng xử phù hợp với văn hóa Thái. Có thể thực hiện khai thác nghệ thuật Xòe Thái theo bốn tầng trải nghiệm để giáo dục văn hóa Thái cho HS.

Tầng thứ nhất: Tiếp xúc - quan sát - cảm nhận. Ở tầng trải nghiệm thứ nhất này, nhà trường tổ chức các hoạt động giúp HS nhìn thấy, nghe thấy, “cảm thấy” Xòe Thái trong bối cảnh văn hóa. Đây là cách hình thành cho HS ấn tượng ban đầu, khơi gợi hứng thú và niềm tự hào về nghệ thuật múa Xòe, tạo nền tảng cảm xúc để đi vào các tầng sâu hơn. Để thực hiện được mục tiêu này, nhà trường cần tổ chức cho HS: - Xem nghệ nhân hoặc đội văn nghệ biểu diễn Xòe Thái. Đây là một trải nghiệm rất cần thiết và có thể thực hiện được trong phạm vi của nhà trường. Do trên địa bàn trường đóng hằng năm đều tổ chức các hoạt động lễ hội, hoạt động văn nghệ biểu diễn Xòe. Trong điều kiện không trực tiếp quan sát được lễ hội hoặc hoạt động biểu diễn Xòe, Trường có thể tổ chức cho HS xem video biểu diễn Xòe, tranh ảnh về hoạt động múa Xòe. Ở hoạt động này, HS phải được định hướng để quan sát vòng xoè, đạo cụ, nhạc cụ; - Thông qua chương trình giáo dục địa phương, đặc biệt là Chủ đề 4, Lớp 3, *Nghệ thuật múa truyền thống của các dân tộc tỉnh Sơn La* (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2023) hoặc qua hoạt động ngoại khóa để giới thiệu sâu hơn với HS về Xòe, về trang phục, nhạc cụ, hoàn cảnh diễn xướng.

Tầng thứ hai: Giải mã giá trị văn hóa. Ở tầng trải nghiệm thứ hai này, HS phải trả lời được câu hỏi “Xòe Thái nói gì về văn hóa Thái?”. Di sản phải được tiếp cận như một văn bản văn hóa cần giải mã. HS không chỉ “xem” mà bắt đầu hiểu. Nhà trường cần: - Tổ chức “Giờ học cùng nghệ nhân”, mời nghệ nhân đến trường trình diễn và trò chuyện với HS về ý nghĩa của vòng Xòe, về những nét đặc sắc của văn hóa Thái gắn với Xòe như trang phục, đạo cụ, nhạc cụ...; - Tổ chức “Hành trình về với di sản”, cho HS tham quan bản văn hóa, nhà văn hóa cộng đồng hoặc các lễ hội ở địa phương; - Tổ chức cho HS thực hành tìm hiểu trang phục, đạo cụ, nhạc cụ gắn với Xòe. Đặc biệt là tìm hiểu về trang phục truyền thống của người Thái với những nét văn hóa độc đáo. Đồng thời, giúp HS tập so sánh giữa việc múa cho vui và Xòe trong lễ hội của người Thái để hiểu Xòe là một phần của đời sống người Thái chứ không đơn thuần là nghệ thuật biểu diễn; - Tổ chức cho HS kể chuyện,逗 vui hoặc trả lời phiếu học tập về Xòe Thái. Các câu hỏi gợi mở được đặt ra để HS giải mã các quan niệm, ý nghĩa của Xòe, thông điệp được gửi gắm trong từng động tác, nhịp điệu của vòng Xòe: Vì sao người Thái thường xòe thành vòng tròn? Khi tham gia xòe, mọi người cần ứng xử với nhau như thế nào? Trang phục khi xòe có gì đặc biệt? Xòe giúp con người gần nhau hơn ra sao?...

Tầng thứ ba: Tham gia thực hành - nhập vai văn hóa. HS từ nghe nói về văn hóa đến được sống trong trải nghiệm văn hóa: - HS được học một số động tác Xòe cơ bản như: tay giơ lên cao, mở ra, hạ xuống, nắm lấy tay người bên cạnh cùng bước chân nhịp nhàng, người hơi ưỡn ngực, lưng ngả về phía sau; - HS được học Xòe vòng, là loại Xòe phổ biến nhất, là màn đồng diễn mà người Xòe nối thành vòng tròn trong sự hòa đồng với tất cả mọi người. Sau đó, các em được thực hành mời bạn vào vòng Xòe; - HS được mặc thử trang phục Thái, nhất là các nữ sinh được mặc trang phục váy, sớ côm (áo côm), đeo xà tích của người phụ nữ Thái; sử dụng đạo cụ đơn giản như khăn, quạt, mák hình (quả chuông) để cảm nhận được vẻ đẹp đặc trưng của các thành viên trong cộng đồng Thái khi tham gia vòng Xòe.

- Tập cách chào hỏi, mời khách, giao tiếp trong hoạt động Xòe: Để HS thực sự nhập vai văn hóa, giáo viên không dừng ở việc hướng dẫn HS múa cho đều mà cần gắn với các yêu cầu: trẻ nắm tay bạn như thế nào cho lịch sự; khi bạn chưa biết động tác, trẻ giúp bạn ra sao; khi vào vòng Xòe, trẻ cần giữ nhịp chung như thế nào. Đây chính là cách giáo dục trẻ hiểu rằng văn hóa không chỉ nằm ở lời nói mà còn ở cử chỉ, điệu bộ, thái độ. Từ đó, giúp trẻ biết ứng xử nhã nhặn, thân thiện, tôn trọng người khác, thực hành những chuẩn mực giao tiếp mang tính cộng đồng. Đặc biệt, sau khi múa Xòe, HS cần phát biểu được cảm xúc của mình về không khí của vòng Xòe, về những trải nghiệm của mình... Ở các hoạt động này, HS đã chuyển hóa tri thức về văn hóa Thái trong nghệ thuật Xòe thành hành vi cụ thể, chuyển hiểu biết thành cảm xúc cộng đồng, học văn hóa bằng chính cơ thể, cảm xúc và tương tác xã hội của mình.

Tầng thứ tư: Phản tư - ứng xử - lan tỏa. Mục đích của tầng trải nghiệm này là giúp HS biến trải nghiệm của bản thân thành nhận thức văn hóa và hành vi văn hóa bền vững. Nhà trường tổ chức cho HS một số hoạt động hướng đến mục đích kiểm tra thái độ ứng xử của các em với Xòe Thái, với bản sắc văn

hóa đa dạng, độc đáo của cộng đồng người Thái: - Tổ chức cho HS thi viết, vẽ tranh, làm poster, sổ tay về Xòe; chia sẻ văn hóa Thái qua nghệ thuật Xòe (nguồn gốc điệu Xòe; tên các điệu Xòe cổ; trang phục, nhạc cụ, đạo cụ mà người Thái sử dụng khi tham gia múa Xòe; người Thái múa Xòe để bày tỏ điều gì; cộng đồng người Thái cùng tham gia múa Xòe thể hiện điều gì; ý nghĩa của điệu Xòe trong lễ hội, trong các sinh hoạt văn hóa quan trọng của người Thái). Đây là các hoạt động có ý nghĩa giáo dục thẩm mỹ rất quan trọng mà ở đó, HS được bồi dưỡng năng lực cảm thụ cái đẹp trong nghệ thuật biểu diễn dân gian; được bồi dưỡng sự yêu thích cái đẹp gắn với bản sắc văn hóa của dân tộc; - Tổ chức cho HS tham gia làm góc địa phương trong trường, trưng bày về Xòe Thái, về những sản phẩm thể hiện đời sống văn hóa Thái như trang phục, nhạc cụ, dụng cụ lao động...; - Hướng dẫn HS tập phỏng vấn ông bà, cha mẹ, nghệ nhân những câu chuyện về Xòe, về văn hóa Thái; - Tổ chức cho HS “Ngày hội Xòe Thái quê em”, HS các khối lớp tham gia thi múa Xòe, thi giới thiệu về Xòe, giới thiệu về trang phục, về đạo cụ; - Tham gia ngày hội văn hóa của địa phương với vai trò người giới thiệu về Xòe, về văn hóa Thái; - Chia sẻ dự định của bản thân, làm gì để giữ gìn Xòe Thái, văn hóa Thái; - Trường xây dựng Câu lạc bộ “Em yêu văn hóa Thái”, mời nghệ nhân tham gia để thường kì tổ chức sinh hoạt cho HS, gặp gỡ, chia sẻ những điều thú vị về đời sống văn hóa của cộng đồng người Thái trên hành trình xây dựng và phát triển cuộc sống.

Các hoạt động này vừa tạo được môi trường học đường giàu bản sắc văn hóa địa phương vừa hình thành ở HS ý thức bảo tồn, biến HS từ người xem thành người tham gia bảo vệ và lan tỏa di sản, giúp HS hiểu được rằng văn hóa dân tộc là yếu tố cần được hiểu đúng - trân trọng - thực hành - gìn giữ, từ đó, các em có trách nhiệm với bản sắc văn hóa của cộng đồng mình.

Trong quá trình triển khai bốn tầng trải nghiệm với nghệ thuật Xòe Thái trong giáo dục văn hóa Thái cho HS tiểu học, nhà trường và giáo viên cần lưu ý một số nguyên tắc: bảo đảm tính phù hợp với mục tiêu giáo dục chung của nhà trường và đối tượng HS; bảo đảm tính khoa học, đồng bộ, sao cho quá trình giáo dục được thực hiện một cách thiết thực, hiệu quả, tránh hình thức; bảo đảm tính giáo dục, ý nghĩa giáo dục văn hóa thực tế của nghệ thuật Xòe Thái, tạo thành hệ giá trị văn hóa giàu bản sắc và nhân văn trong giáo dục.

3. Kết luận

Giáo dục văn hóa gắn với di sản là hướng giáo dục có giá trị hình thành bản lĩnh văn hóa và ý thức công dân văn hóa cho HS tiểu học. Những vấn đề nghiên cứu trên đã định vị Xòe Thái trong nhà trường như một nguồn học liệu văn hóa, phương tiện giáo dục văn hóa địa phương quan trọng. Thông qua việc khai thác Xòe Thái trong giáo dục văn hóa Thái cho HS, nhà giáo dục sẽ đạt được mục tiêu quan trọng nhất là hình thành được hệ giá trị văn hóa trong giáo dục, giúp quá trình giáo dục không chỉ có kết quả tốt mà còn có tính bản sắc và giá trị nhân văn sâu sắc. Bốn tầng trải nghiệm với Xòe Thái để hiểu, chuyển hóa di sản, văn hóa Thái thành nội dung giáo dục phù hợp với HS tiểu học miền núi là một đóng góp khoa học quan trọng để giáo viên tiểu học, nhà trường, cán bộ quản lí giáo dục ở địa phương có cơ sở trong việc tổ chức giáo dục văn hóa gắn với lưu giữ, bảo tồn di sản cho HS. Nội dung này cũng đã đặt ra một vấn đề có tính xu thế: giáo dục văn hóa thông qua giáo dục nghệ thuật là một giải pháp cơ bản để tạo nên một thể hệ công dân văn hóa có đủ phẩm chất, năng lực phát triển nền văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, ngày 26/12/2018 ban hành Chương trình giáo dục phổ thông*.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2023). *Quyết định số 2864, ngày 02/10/2023 phê duyệt tài liệu giáo dục địa phương lớp 3 sử dụng trong cơ sở giáo dục phổ thông của tỉnh Sơn La*.
- Bùi Chí Thanh (chủ biên, 2007). *Xòe Thái: một giai đoạn phát triển độc đáo*. NXB Văn hóa dân tộc.
- Cầm Trọng (1978). *Người Thái ở Tây Bắc Việt Nam*. NXB Khoa học xã hội.
- Phạm Trọng Lợi (2021). Nghiên cứu về Xòe Thái trong xã hội đương đại từ cách tiếp cận lịch sử, tộc người và khu vực. *Tạp chí Dân tộc học*, số 1, tr. 56-66.
- Trương Văn Sơn, Điều Thúy Hoàn, Nguyễn Thị Mai Hương (2003). *Múa dân gian một số dân tộc vùng Tây Bắc*. NXB Văn hóa dân tộc.
- UNESCO (2020). *Danh sách di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại (2020)* - Hướng dẫn hoàn thiện hồ sơ đề nghị ghi danh tại địa chỉ <http://ich.unesco.org/en/forms>.